376756 - Bıyık Kesmek Sünnet mi, Vacip mi?

Soru

“Kim bıyığını kesmezse bizden değildir” hadisi sahih midir?

Eğer sahih ise, bu bıyık kesmenin vacip olduğunu mu gösterir?

Bazı alimler de sakalı bırakmanın vacip olduğunu söylemiş; o hâlde aynı hadiste zikredildiğine göre bıyık kesmek neden sünnet sayılır, her ikisi de Nebi s.a.v emri değil mi?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Bıyığın kısaltılması, sahih naslarla sabit olan fıtrat sünnetlerindendir.

İbn el-Munzir r.h şöyle demiştir:

“Resûlullah s.a.v’den sabit olan rivayetler, bıyığı ve tırnakları kesmenin fıtrattan olduğunu; bıyığın kısaltılmasını ve sakalın bırakılmasını emrettiğini göstermektedir.”
(el-Evsat 1/238)

Ancak âlimler, bunun şer‘î hükmünün derecesi hususunda ihtilaf etmişlerdir:
Bu uygulama mendup sünnetlerden midir, yoksa vaciplerden midir?

Bazı âlimler onun vacip olduğu görüşüne gitmişlerdir. Nitekim işaret edilen iki hadisin zahiri de bunu gerektirmektedir.

Ibn Muflih r.h şöyle demiştir:

“Bıyığını ya tamamen kısaltır yahut ucundan keser…
İbn Hazm, bıyığın kısaltılması ve sakalın bırakılmasının farz olduğuna dair icmâ bulunduğunu

zikretmiştir.
Mezhep âlimlerimiz ve başkaları ise bunu müstehap olarak ifade etmişlerdir. Nebî s.a.v bu hususta emir buyurmuş ve: ‘Müşriklere muhalefet edin’ demiştir (müttefekun aleyh). Müslim’de ise: ‘Mecûslere muhalefet edin’ lafzı vardır.
Zeyd b. Erkam’dan merfû olarak: ‘Bıyığından almayan bizden değildir’ hadisi rivayet edilmiştir. Bunu Ahmed, Nesâî ve Tirmizî rivayet etmiş ve sahih kabul etmiştir. Bu ifade, bizim mezhebimize göre haramlık ifade eder.” (el-Furu', 1/151–152)

İbn el-Kayyim r.h ise şöyle demiştir:

“Bıyığın kısaltılmasına gelince: Bu Hadis, bıyığın uzadığı zaman kısaltılmasının vacip olduğuna delildir. Söylenmesi gereken görüş de budur. Çünkü Resûlullah s.a.v bunu emretmiştir ve ‘Bıyığından almayan bizden değildir’ buyurmuştur.” (Tuhfat al-Mevdud, s. 257)

Muhammad ibn Ali e Esyubi r.h da şöyle demiştir:

“İbn Hazm —Fethu’l-Bârî’de nakledildiği üzere— bu hadisle ve ‘Bıyıkları kısaltın’ hadisi ve benzerleriyle bıyığın kısaltılmasının vacip olduğuna istidlal etmiştir. el-Menhel’de ise bazı Hanefîlerin de bu görüşe katıldığı belirtilmiştir. Cumhur ise bunun müstehap olduğu kanaatindedir. Ardından şöyle demiştir: Zahir olan birinci görüştür. Allah en iyi bilendir.”
(Zahirat al-Ukba, 1/380)

Buna mukabil, âlimlerin çoğunluğu bıyığın kısaltılmasının sünnet olduğu görüşüne varmışlardır. Onlara göre, işaret edilen iki hadis, bıyığın mutlaka kesilmesi veya tamamen kısaltılmasının vacip olduğuna açık bir nass teşkil etmemektedir.

Zeyd b. Erkam’dan rivayet edilen şu hadise gelince:

“Bıyığından almayan bizden değildir.”

Bu hadisi Tirmizi (2761) ve başkaları rivayet etmiş; bir grup âlim de hadisin sahih olduğunu açıkça belirtmiştir. Nitekim Tirmizî, hadisin akabinde: “Bu hadis hasen-sahihtir.” demiştir.

Bu ifadeyi esas alan âlimler, “Bizden değildir” sözünü:
“Bizim hidayetimiz ve yolumuz üzere değildir.” şeklinde anlamışlardır.

El İraki r.h şöyle demiştir:

“Benî Gıfâr’dan bir adamın rivayet ettiği şu hadis:
‘Avret yerini tıraş etmeyen, tırnaklarını kesmeyen ve bıyığını kısaltmayan bizden değildir.’
Bu ifade, bunların vacip olduğunu gösterir.

Buna iki yönden cevap verilir:

Birincisi: Bu rivayet sabit değildir; çünkü senedinde İbn Lehîa vardır ve onun hakkında bilinen tenkitler mevcuttur. Sabit olan rivayet, yalnızca bıyıktan almayı içeren kısımdır ki, bunu Tirmizî sahih kabul etmiş; Nesâî de Zeyd b. Erkam hadisi olarak rivayet etmiştir.

İkincisi: Vacip olduğunu kabul etsek bile, ‘Bizden değildir’ ifadesinin anlamı ‘Bizim sünnetimiz ve yolumuz üzere değildir’ demektir. Nitekim Peygamber s.a.v: ‘Kur’ân’ı teganni ile okumayan bizden değildir’ buyurmuştur. Burada maksat budur; kesin olan budur. Allah en iyi bilendir.”
(Tarh al-Tesrib, 2/82)

İbn Ömer’den rivayet edilen şu hadise gelince:

“Müşriklere muhalefet edin: Sakalları bırakın, bıyıkları kısaltın.” Buhari (5892), Muslim (259)

Buna göre âlimler şunu söylemişlerdir:

Sakalı bırakmanın vacip ve onu tıraş etmenin haram olduğunu kabul etmeleri, bundan hareketle bıyığı kısaltmanın da vacip ve terk edilmesinin haram olduğu sonucunu zorunlu kılmaz.

Zira bu iki hükmün aynı emir cümlesinde birlikte zikredilmiş olması, o emrin derecesinde eşit olduklarını gerektirmez. Nitekim usûl-i fıkıh âlimlerinin çoğunluğunun görüşü de bu yöndedir:

El-Zerkeşi r.h şöyle demiştir:

“İki cümlenin lafzen bir arada zikredilmesi, zikredilmeyen başka hükümler bakımından aralarında eşitlik gerektirmez. Bu hususta Ebû Yûsuf ve Müzenî muhalefet etmiştir.

Açıklama: İki şeyin lafızda bir arada bulunması, başka hükümler bakımından eşit olduklarını göstermez. Nitekim vacip olan bir şey, mendup olan bir şeye atfedilebilir. Meselâ Allah Teâlâ’nın şu buyruğunda olduğu gibi:
‘Meyve verdiğinde ondan yiyin ve hasat günü hakkını verin.’
Ebû Yûsuf (Hanefîlerden) ve Müzenî ise atfın ortaklığı gerektirdiğini, dolayısıyla eşitlik ifade ettiğini söylemiştir.” (Teşnif al-Masami, 2/757)

Ayrıca müfessir Muhammad al-Amin al-Shanqiti r.h da şöyle demiştir:

“İktirân delâleti (birlikte zikredilmenin hüküm ifade etmesi) meselesini usûl âlimlerinin çoğu zayıf görmüştür…
Bununla istidlâli sahih kabul eden bazı âlimler de vardır.”
(Adwa al-Bayan, 3/266)

Buna göre her cümle, kendi karineleri ve diğer deliller ışığında müstakil olarak değerlendirilir.

“**Bıyıkları kısaltın**” emri hakkında bazı âlimler, bunun yüzün temizliği ve güzelliğiyle ilgili bir teşvik olduğunu; hükmünün mendupluğa daha uygun bulunduğunu söylemişlerdir. Tıpkı misvak kullanmak veya Cuma için güzel koku sürünmek gibi.

İbn Hacer al-Askalani r.h şöyle demiştir:

“Kadı Ebû Bekir İbnü’l-Arabî’nin şu sözü hayli dikkat çekicidir:
‘Bu hadiste zikredilen beş hususun tamamı bana göre vaciptir. Zira kişi bunları terk ederse sureti artık insan sûretine benzemez; bırakın Müslüman olmayı.’

Bunu ‘Şerhu’l-Muvatta’ adlı eserinde söylemiştir.
Ebû Şâme ise ona şu şekilde itiraz etmiştir: Yaratılışın güzelliği ve temizlik için istenen hususlar, sırf fıtrî saikler sebebiyle zaten yapılır; bunlar için ayrıca farziyet emrine ihtiyaç yoktur. Bu sebeple onlara dair mendupluk yeterlidir.” (Feth al-Bari, 10/339–340)

Allah en doğrusunu bilir.